

INFORME D'INVESTIGACIÓ SOBRE L'IMPACTE SOCIAL ALS ESTUDIANTS DE FORMACIÓ UNIVERSITÀRIA SÈNIOR

www.peretarres.url.edu

EDUCACIÓ, COMPROMÍS, RESPONSABILITAT I ENTUSIASME

Autores de l'informe:

- Dra. Montserrat Garcia-Oliva
- Dra. Elena Requena Varón
- Dra. Marta Ausona Bieto
- Professora Irene Fernández Juncosa

Índex

- Justificació
- Pregunta inicial d'investigació i objectius
- Marc teòric
- Metodologia
- Metodologia quantitativa
- Resultats quantitatius
- Metodologia qualitativa
- Resultats qualitatius
- Discussió: Variables socio-demogràfiques
- Discussió: Factors
- Discussió: Impacte pandèmia
- Conclusions finals
- Recomanacions

Justificació

Aquest informe d'investigació és fruit de l'interès per part de les universitats de la Xarxa Vives de conèixer quin és l'impacte social en l'alumnat de les formacions sènior de les universitats de parla catalana. Enllaç a la publicació completa: <https://www.vives.org/book/formacio-universitaria-senior-informe-sobre-limpacte-social-en-lestudiantat/>

Els programes universitaris adreçats a la gent gran de la Xarxa Vives s'emmarquen dins de l'àmbit de l'envelliment actiu que va ser definit per l'OMS com un procés que optimitza les oportunitats de salut, participació i seguretat amb la finalitat de incidir en la millora de la qualitat de vida de les persones a mesura que envelleixen (OMS, 2015).

Pregunta inicial d'investigació i objectius

Pregunta d'investigació

Quin tipus d'impacte social té sobre els estudiants la formació universitària adreçada a la gent gran?

Objectiu general

Esbrinar la percepció subjectiva de com impacta la formació universitària adreçada a la gent gran en diferents àrees de la vida dels estudiants.

Pregunta inicial d'investigació i objectius

Objectius específics

1. Conèixer la satisfacció personal dels alumnes en la formació.
2. Descriure l'impacte cultural i educatiu que té en els estudiants la formació universitària adreçada a la gent gran.
3. Contrastar si l'àrea social dels estudiants ha experimentat canvis.
4. Reconèixer el nivell d'impacte de la formació en l'àmbit afectiu i cognitiu dels estudiants.
5. Comprovar si la formació universitària adreçada a la gent gran té algun impacte des del punt de vista físic en els estudiants.
6. Identificar si existeixen aspectes negatius com a resultat de participar en la formació universitària adreçada a la gent gran.

1. Persones grans. Una etapa més de la vida, unes imatges ambigües

¡Qué triste resulta! —murmuró Dorian Gray, los ojos todavía fijos en el retrato—. Me haré viejo, horrible, espantoso. Pero este cuadro siempre será joven. Nunca dejará atrás este día de junio... ¡Si fuese al revés! ¡Si yo me conservase siempre joven y el retrato envejeciera! Daría..., ¡daría cualquier cosa por eso! ¡Daría el alma!

Oscar Wilde, El retrato de Dorian Gray.

1. Persones grans. Una etapa més de la vida, unes imatges ambigües

En la nostra societat encara es mantenen força mites i estereotips vinculats a la vellesa que homogeneïtzen les imatges de les persones grans (Sánchez i Ramos, 1982):

- Mite de l'envelliment cronològic
- Mite de la improductivitat
- Mite de la desvinculació
- Mite de la inflexibilitat
- Mite de la senilitat
- Mite de la serenitat

1. Persones grans. Una etapa més de la vida, unes imatges ambigües

Davant les imatges homogeneïtzants i, majoritàriament negatives, s'ha de promoure l'envelliment actiu en el marc de l'Envelliment i Cicle Vital amb la finalitat de reflectir la importància d'una perspectiva que aculli les diferents fases de la vida (OMS, 2002). Determinants de l'envelliment actiu modulats pel gènere i la cultura:

- Reduir els factors associats amb les malalties freqüents i incrementar els factors que promouen la salut conductual i el bon funcionament físic.
- Promoure els factors protectors del bon funcionament cognitiu.
- Promoure l'afecte positiu i les estratègies d'afrontament .
- Promoure el funcionament psicosocial i la participació.

Com veurem en els resultats de l'estudi aquests determinants tenen molt a veure amb els factors obtinguts.

2. Impacte social

- El concepte impacte social evoluciona a partir dels primers estudis sobre l'impacte ambiental (anys 60 del segle passat).
- Més endavant, s'incorpora l'impacte social a l'avaluació dels projectes des d'una perspectiva més ampla, incloent no només al medi ambient sinó també a la comunitat (Liberta, 2007).
- Des d'aleshores fins a l'actualitat, l'ús del terme impacte social ha anat evolucionant donant lloc a nous usos i significats, fins al punt que, avui dia, l'avaluació de l'impacte és una qüestió àmpliament abordada a nivell nacional i internacional.

3. Aprenentatge en el decurs de la vida

La edad no debe ser considerada como elemento discriminatorio para negar el acceso a la educación a personas gerontolescentes y ancianas. El conocimiento es parte de los derechos humanos: no deben existir barreras infundadas que impidan a nadie continuar a lo largo de su vida su desarrollo en un ambiente escolar (Guerrero, 2007).

- L'aprenentatge en el decurs de la vida i l'envelliment actiu estan, per tant, estretament relacionats.

4. Els programes universitaris per a la gent gran

- Des del de l'any 2000, la UE està fomentant polítiques en consonància amb l'objectiu núm. 4 dels Objectius de Desenvolupament Sostenible, en el marc de l'Agenda 2030 de les Nacions Unides: “Garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tots”.
- Fernández-García et al. (2014) afirmen que l'aprenentatge en el decurs de la vida *“contribuye a que todos los ciudadanos tengan la posibilidad y oportunidad de satisfacer sus aspiraciones, elevar el nivel educativo, favorecer la participación en la sociedad y reducir las desigualdades”*.
- La revisió de la bibliografia apunta als múltiples beneficis dels programes universitaris per a la gent gran, però encara manca de més evidència empírica al respecte.

Metodologia

El present estudi s'emmarca en la perspectiva de la triangulació múltiple, doncs combina alhora les metodologies qualitativa i quantitativa. En concret, seguint la tipologia de Denzin (1970; citat per Mora, 2020), en el nostre estudi es donaria:

- Triangulació de dades
- Triangulació d'investigadores i investigadors
- Triangulació teòrica
- Triangulació metodològica

Per tant, el nostre estudi es caracteritza per analitzar, des d'una modalitat d'investigació mixta, les dades recollides des de la lògica quantitativa i la lògica qualitativa amb la intenció d'integrar els resultats obtinguts des de les dues lògiques i establir unes conclusions de conjunt (Alvira i Serrano, 2015; citat per Mora, 2020).

Metodologia

En la recollida de dades quantitatives, van participar 17 universitats de les 22 que formen la Xarxa Vives, mentre que en la recollida de dades qualitatives es va tenir el suport tècnic de la Universitat de Girona (UdG) i la Universitat de les Illes Balears (UIB). Les dades van ser analitzades per l'equip d'investigació de la Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés de la URL, amb el suport d'un analista extern pel que fa a l'explotació de les dades quantitatives.

Aquesta recerca ha tingut en compte tots els principis ètics que envolten les investigacions socials.

Metodologia. Fases

El treball de camp consta de dues fases:

- Una primera fase, en què es va administrar el qüestionari en el període comprès entre els mesos de setembre i octubre del 2020.
- Una segona fase, un cop finalitzada l'administració del qüestionari, on es van realitzar entrevistes entre els mesos de gener i abril de 2021.

Metodologia quantitativa

Participants

N = 20.231 estudiants programes universitaris sènior Xarxa Vives curs 2018-2019

n = 943 estudiants (4,66 % de l'univers)

Nivell de confiança 95%

Error mostral 3,1%

Gènere: Dones 49,8 %; Homes 50,2 %

Primer any de matriculació:

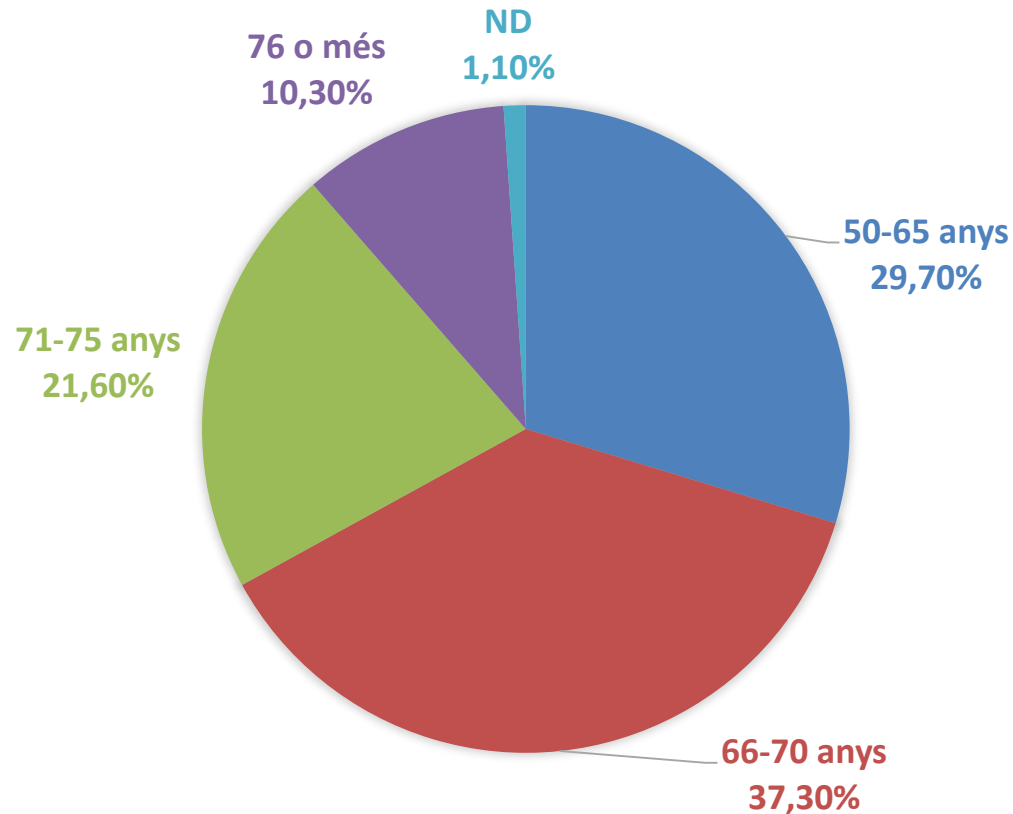
Entre 2016 i 2018: 54,2 %

Entre 2007 i 2015: 31,3 %

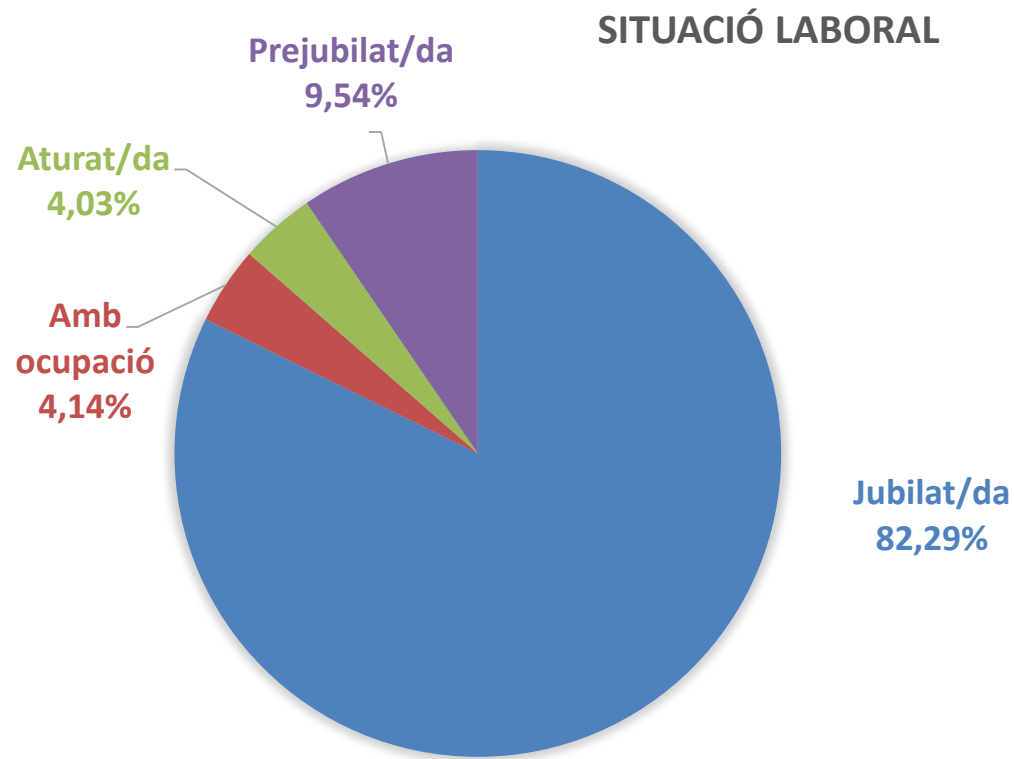
2006 o abans: 8%

Metodologia quantitativa

EDAT

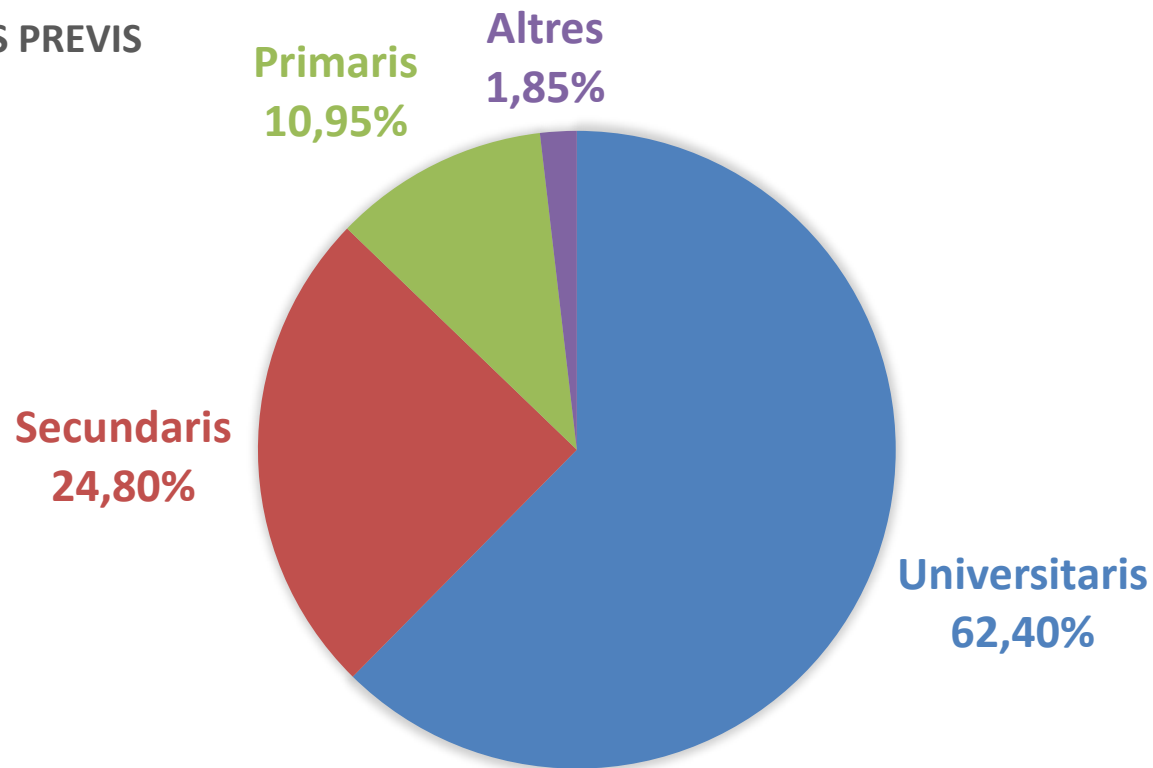

Metodologia quantitativa

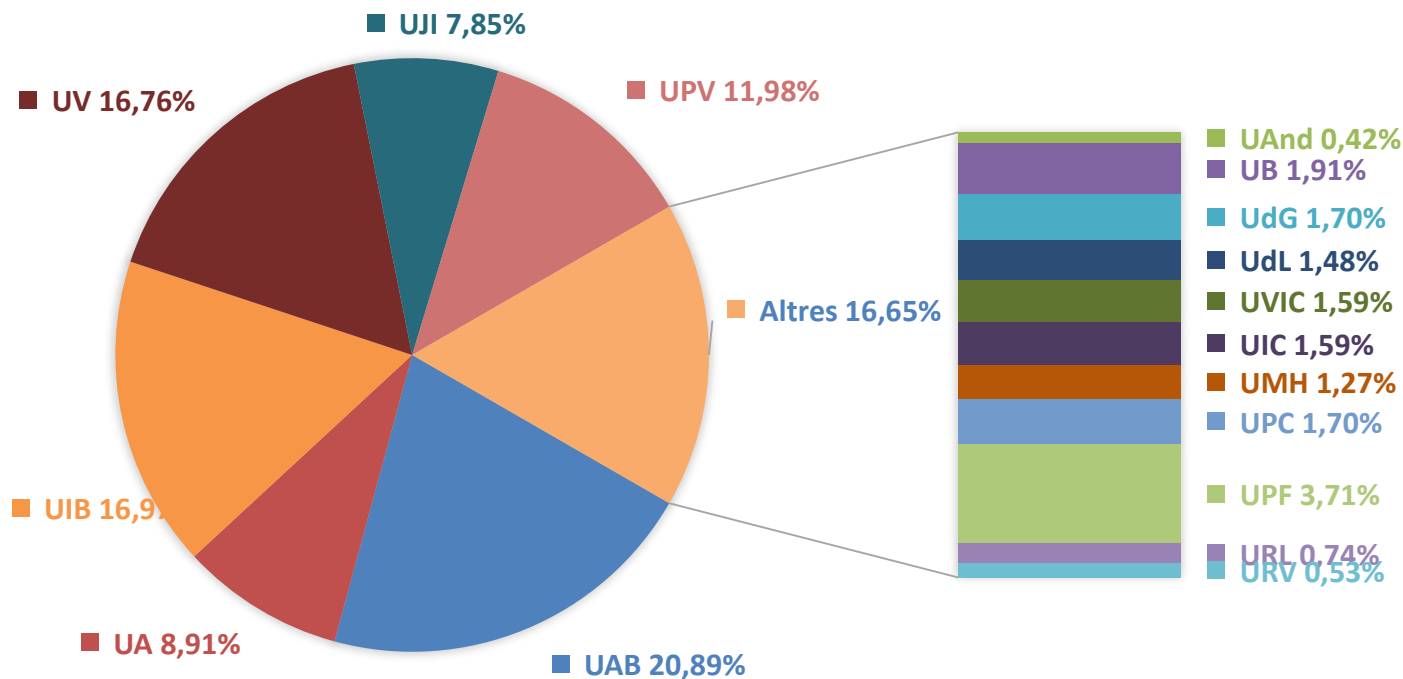
Metodologia quantitativa

ESTUDIS PREVIS

Metodologia quantitativa

UNIVERSITAT ESTUDI PROGRAMA SÈNIOR

UA	U. d'Alacant
UAnd	U. d'Andorra
UB	U. de Barcelona
UAB	U. Autònoma de Barcelona
UdG	U. de Girona
UdL	U. de Lleida
UIB	U. de les Illes Balears
UIC	U. Internacional de Catalunya
UJI	U. Jaume I
UMH	U. Miguel Hernández
UPC	U. Politècnica de Catalunya
UPF	U. Pompeu Fabra
UPV	U. Politècnica de València
URL	U. Ramon Llull
URV	U. Rovira i Virgili
UVic	U. de Vic
UV	U. de València

Metodologia quantitativa

Instrument

Adaptació i traducció al català del *Cuestionario ad hoc para la valoración del impacto de la Universidad de la Experiencia en los alumnos* (Pérez-Albéniz, A., Pascual, I., Cruz, M., i Lucas-Molina, B, 2015).

- Escala dividida en set factors teòrics: factor general, factor educatiu, factor social, factor factor afectiu, factor cognitiu, factor físic i afectivitat negativa.
- Introducció de 4 ítems (39 ítems en total, escala tipus Likert).
- Introducció d'ítems sobre variables sociodemogràfiques.

Metodologia quantitativa

Procediment

- Administració online qüestionari setembre i octubre de 2020
- No s'ha aplicat tècnica de mostreig
- Participació voluntària i anònima
- Signatura Document de consentiment informat i Full informatiu sobre la recerca
- Processament de les dades amb SPSS 25.0 (estadística descriptiva, anàlisi factorial, ANOVA i t d'Student)

Resultats quantitatius

- Perfil obtingut: Dona o home, matriculat a la Universitat Autònoma de Barcelona, de 68 anys d'edat, amb estudis universitaris previs i jubilat/da.
- Cinc factors resultants:
 - Salut: Autopercepció de salut física, salut psíquica i benestar en general.
 - Factor educatiu-cultural: Aspectes formatius i culturals.
 - Afectivitat negativa: Emocions negatives causades per la participació en formació sènior.
 - Factor social: Ampliació de xarxes i activitats relacionals.
 - Relacions acadèmiques negatives: Problemes amb altres estudiants i professorat.

Resultats quantitatius

- Factors altament coincidents amb els factors teòrics proposats per Pérez-Albéniz et al. (2015)

Proposta teòrica (Pérez-Albéniz et al., 2015)	Proposta anàlisi factorial
General	Educatiu cultural
Educatiu-cultural	
Social	Social (a excepció de 2 ítems)
Afectiu	Salut (a excepció de 4 ítems)
Cognitiu	
Físic	
Afectivitat negativa	Afectivitat negativa
	Relacions acadèmiques negatives

Resultats quantitatius

- Puntuació mitjana en els diferents factors:

	Mitjana	D.E.
F1 Salut	3,12	0,952
F2 Factor Educatiu-cultural	4,19	0,630
F3 Afectivitat negativa	1,45	0,596
F4 Factor social	3,71	1,019
F5 Relacions acadèmiques negatives	1,18	0,507

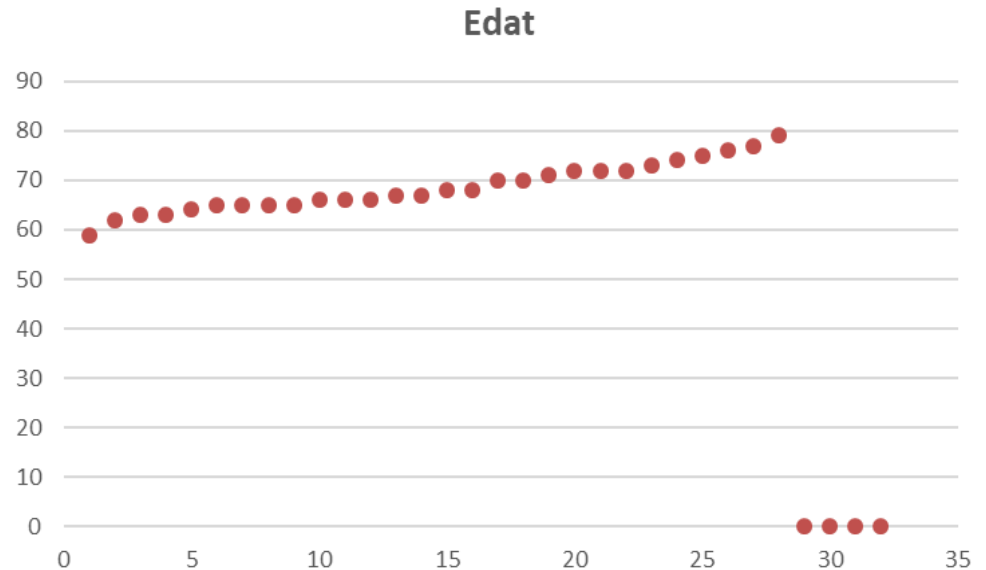
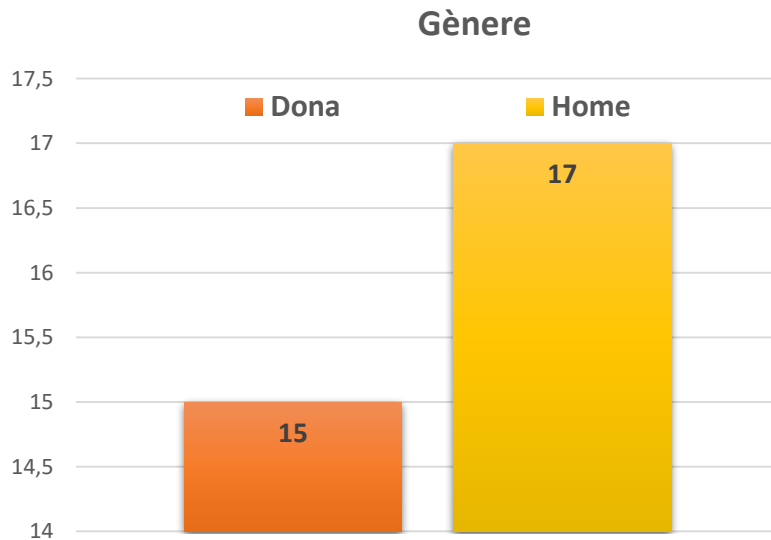
Resultats quantitatius

- Satisfacció més elevada quant més anys de participació en programes de formació sènior, especialment en el Factor social.
- Satisfacció més elevada a major edat dels estudiants (76 o més anys d'edat), especialment en el Factor social i en Salut.
- Satisfacció més elevada en aquells estudiants amb estudis previs primaris o secundaris, especialment en Salut, Factor Educatiu-cultural i Factor social.
- En Factor social, puntuacions més elevades en el grup de persones prejubilades, seguides de jubilades i en actiu.
- Dones puntuen més alt en Salut i Factor social; homes, més alt en Afectivitat negativa.

Metodologia qualitativa

Participants

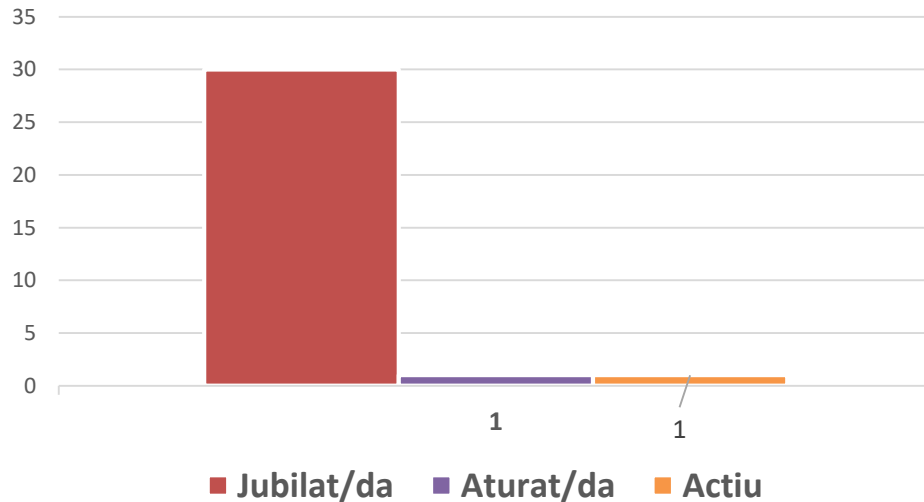
- Mostra: 32 subjectes estudiants programes universitaris sènior Xarxa Vives curs 2018-2019

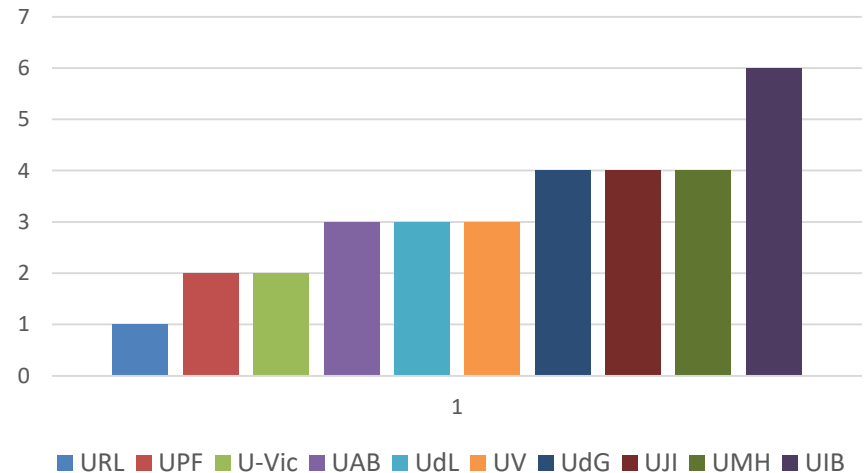
Metodologia qualitativa

Participants

Situació laboral

Universitat estudi programa sènior

- Any d'inici dels estudis sènior: entre el 2000 i el 2019.
- Estudis previs: gairebé la meitat de la mostra (15 entrevistats) tenen estudis universitaris.

Metodologia qualitativa

Instrument

- Entrevista semiestructurada, a partir d'una pregunta inicial:
“Com valora la seva participació en la formació universitària per a gent gran?”
- Disseny d'un guió *ad hoc* per tal d'estimular en els i les entrevistades el sorgiment de diferents temes d'interès en relació als objectius.

Metodologia qualitativa

Procediment

- Les entrevistes han estat realitzades per 6 entrevistadors/es diferents, tots/es personal investigador i tècnic de les Universitats: URL, UIB i UdG.
- Es va contactar amb els i les participants en el mes de gener de 2021 mitjançant el correu electrònic o via telefònica per tal de sol·licitar la seva participació voluntària.
- Les entrevistes han estat realitzades entre els mesos de gener i maig de 2021, de forma presencial o telemàtica, a través de les plataformes Zoom, Meet, Skype o Teams, i han estat enregistrades.
- Per analitzar les dades obtingudes a les entrevistes, s'ha dut a terme una anàlisi del discurs guiat per categories sorgides de l'anàlisi factorial i altres que podien aparèixer en el decurs del treball de camp.

Resultats qualitatius

Resultats en Salut

Relacionat amb els objectius 4 i 5 de la recerca:

- No tothom percep una millora de la salut física ja que algunes persones ja feien alguna activitat física prèvia, però sí un impuls a continuar-hi, tot i que la pandèmia, en general, ha contribuït a frenar-la:

“A veure, jo sempre he fet activitat física, soc molt aficionat a la bicicleta de muntanya i a caminar i això ho he continuat fent” (S15).

“jo he... he nedar sempre molt, vull dir, nadava, m’agrada nedar, m’agrada nedar. Però no havia tingut mai temps per a fer pilates, ni mindfulness. I mira, això sí que ho he fet” (S32).

“Fem esports, fèiem esports ara amb la pandèmia tot això s’ha aturat.” (S07).

Resultats qualitatius

- Els entrevistats manifesten, a més, una millora de benestar general ja que els ajuda a “oblidar” allò relacionat amb malalties cròniques: ***“Con nuestros achaques pues porque yo tengo hernias [...] porque tengo taquicardia... pero, no pasa nada, un poco lo olvidas porqué cuando estás con gente y haciendo cosas que te gustan, como que te pones una pared de cristal y cuando vuelves a casa lo retomas, pero mientras tanto cobras vida, mi manera de enfocararlo” (S02).***
- En relació a la qüestió cognitiva sí que la resposta majoritària ens orienta envers una millora significativa des de l’inici dels estudis: ***“Y a nivel cognitivo, a nivel de recordar, yo creo que recuerdo más que antes y más que antes le estoy hablando de hace cinco años” (S01).***

Resultats qualitatius

- Ressaltem que la diferència en el tipus d'aprenentatge respecte al viscut 40 anys enrere, no suposa un entrebanc, ans al contrari, les noves eines informàtiques i la xarxa global d'internet ofereix una millora en el procés d'aprenentatge, tot i la bretxa digital: ***“El hacer el curso online es, ha sido un reto muy importante, un reto muy importante y yo no sabía encender un ordenador” (S01).***
- Però els beneficis es perceben també a nivell de superació personal i d'autoestima. Alguns assoleixen un somni i així ho manifesten: ***“...me ha venido tan bien, porque he hecho algo que tenía pendiente, que no pude hacerlo en su momento, por circunstancias, y a mi pues... [...] Es como que tenía esa asignatura pendiente” (S08).***

Resultats qualitatius

Resultats en Factor Educatiu-Cultural

Relacionat amb l'objectiu 2 de la recerca:

- Una gran majoria afirma haver-se apuntat a aquestes formacions motivats per l'interès d'aprendre: ***“Bueno, la primera vez... yo me apunté a la universidad primero por las ganas de aprender, eso sobre todo”(S01).***
- Aprendre coses noves motiva a voler aprendre més i d'altres entorns formatius, culturals i/o educatiu: ***“Sí me ha repercutido [...] ampliando conocimientos de diferente índole, y sobre todo mucha curiosidad por aprender más y más cada día” (S21).***

Resultats qualitatius

- Alguns expliquen altres raons com: mantenir-se ocupat, raons d'autoestima, sentir-se útil i capaç encara d'aprendre, però també d'aportar des del propi coneixement i experiències vitals. També els ha ajudat a tenir més converses o participar amb un major grau de coneixements i seguretat: ***“Saps allò d'arribar a casa o anar amb els amics i comentar coses que has sentit, que has après... A la nostra edat és súper bàsic, jo diria que és salut, felicitat, il·lusió... en fi, seguir... sentint-te que pots aprendre coses i que estàs interessant...” (S04).***
- Alguns entrevistats amb estudis universitaris previs expliquen haver descobert una nova cara de la universitat i/o d'assignatures, especialment en les humanitats, la literatura, la música, la geografia o la història, en fer-ho des d'un aprenentatge molt més significatiu: ***“Las primeras clases que tuve de historia y geografía...salía, ¡mira! ¡Me emociono! Porque por primera vez entendía que la historia está relacionada con el sitio donde ha ocurrido, con los gobernantes de ese momento, con los reyes, con su geografía...” (S28).***

Resultats qualitatius

- En general, són molts els que afirmen que participar en la formació els ha representat un increment en la seva activitat cultural com ara museus, cinema, teatre i d'altres esdeveniments culturals, però també alguns manifesten el contrari: ***“naturalment que m'ha repercutit, m'ha ajudat a comprendre millor algunes coses..., activitat cultural poca més, sortir més no gaire, millora de la cultura general sí”(S10).***

Resultats qualitatius

Resultats en Afectivitat negativa

Relacionat amb els objectius 4 i 6:

- En general, l'opinió dels entrevistats és totalment favorable a la universitat, i com ha estat i és, un element positiu a les seves vides, repercutint també en el cercle immediat de la persona: ***“És que... els meus fills estan molt contents, jo estic contentíssima, la veritat. En el meu cercle, íntim, que tampoc és molt gran , tothom està content i jo la primera! No veig res [negatiu]...” (S30).***
- Són molt poques les persones que han relatat emocions negatives provocades, essencialment, per la disjuntiva de triar entre l'assistència a la universitat o atendre necessitats familiars o cura dels nets: ***“tuvo algunos problemas a nivel en el postparto, psicológico, y yo no quería faltar a clase, y a la vez quería ir todos los días a ver a mi hija, y estar por las tardes con ella y animarla. Y eso me creo una mala consciencia, pero bueno, lo fuimos llevando lo mejor que pudimos...” (S02).***

Resultats qualitatius

- El factor econòmic també ha sorgit com un aspecte negatiu, per exemple, en relació al cost de la matrícula o el fet de desplaçar-se a la universitat pot representar una despesa extra: ***No és que siguin cars però costen uns diners. [...] s'hauria d'establir d'alguna manera perquè gent que a lo millor no poden permetre's, gent gran, eh?, permetre's el luxe de gastar 900€ a l'any per estudiar, que tinguessin al menos, algun tipus de beca"*** (S06).
- Per últim, la pandèmia provocada per la COVID-19 també s'ha deixat notar entre alguns participants de manera negativa al passar d'una metodologia presencial a una metodologia online: ***"Ahora el hacer el curso online es, ha sido un reto, un reto muy importante, un reto muy importante y yo no sabía encender un ordenador"*** (S01).

Resultats qualitatius

Resultats en Factor Social

Relacionat amb l'objectiu 3:

- Les principals motivacions per matricular-se són la disponibilitat de temps i ampliar les xarxes socials amb persones afins, però participar-hi els ha fet encara més conscient d'aquesta necessitat d'espai propi, impactant positivament en l'àmbit afectiu, l'autoestima i l'auto-reconeixement individual, més enllà del rol de gènere socialment imposat.
- A nivell microsocial, els ha afavorit establir contactes i relacions socials amb persones amb interessos similars i omplir el buit relacional de la sortida del món laboral o les pèrdues familiars (cònjuge, fills,...):

“Socialmente me han abierto un mundo, que yo solamente lo tenía abierto a mi familia, mis amistades y a mis clientes que iban a comprarme cosas a la tienda. Ese nivel de gente que le gusta mirar un cuadro o gente que le gusta escuchar música, como es mi caso...” (S01).

“Les jubilacions queden molt avorrides. Si això et distreu... perquè una persona jubilada, si vas a mirar, quina il·lusió te? Home sí, veure els nets, passejar una miqueta, prendre el sol, veure el Sálvame (riu amb ironia)... avui i a l'endemà igual. Hi ha gent que s'avorreix i jo penso que anar a la universitat és una experiència fabulosa, estupenda i meravellosa i ajuda a la teva autoestima i això seria bo” (S06)

Resultats qualitatius

- Les relacions creades dins dels programes, la mida del grup classe i les activitats socials i culturals fora de les aules, afavoreixen la creació d'amistats que en molts casos es mantenen en espais extra-universitaris o de vacances:
“Aquí, es una universidad, tal vez porque sea más pequeña, donde verdaderamente encontramos muchas amistades y nos podemos desarrollar como personas mucho más” (S03).
“Clar, és un número de persones la classe que et dona possibilitats... si és un grup molt gran igual no tant, però si són grups relativament petits, doncs et fa... Et dona facilitat per conèixer les persones i relacionar-te amb elles” (S04).
- L'activitat social fruit de la universitat obliga a arreglar-se i a no descuidar-se físicament, la qual cosa permet tenir una major sensació de benestar físic i emocional: *“Aquest aspecte potser menys perquè jo soc molt de sortir, jo soc una dona... jo soc més de sortir, però si que ho veig a nivell de companys que ara que no van a classe, doncs es tanquen molt més a casa, saps? (es refereix a la suspensió de les classes per la pandèmia). No surten, vull dir no surten tant, o no s'arreglen tant. Ara jo mateixa també: anaves a la classe, i deies... Bueno pues... no sé, t'arregles, tens ganes de sortir, és una obligació” (S04).*

Resultats qualitatius

- A nivell macrosocial, ha augmentat la participació social en quant a l'interès i conscienciació pels temes socials, humanitaris i mediambientals, tot i que no sempre vinculat a l'associacionisme formal.
- En relació a la percepció sobre el seu esperit crític i reivindicatiu, la majoria ho percep positivament. Tot i que alguns/es comenten que ja el tenien d'abans, perceben que els coneixements universitaris adquirits els ha permès reforçar el posicionament de les seves conviccions amb majors arguments :

“Augmentat ho veig difícil perquè ja porto anys amb sentit crític i reivindicatiu. En tot cas, el que m’ha servit és per veure, des de diversos àmbits diferents, doncs altres punts de vista i altres reivindicacions i altres sensibilitats” (S13).

“Jo, a veure, el sentit crític no. El que per mi m’està servint és per reforçar convenciments meus (...) Si no ho sé, callaré, però el que tu aprens, si allò que estan dient t’han dit que és negre, tens més confiança per quan els altres et diguin que és un gris fosc. Et dona com una força interior de dir, “no, escolta, el que m’estàs dient, això, no ho vec així” (S06).

Resultats qualitatius

- També ha afavorit una mirada positiva cap a aquesta etapa vital i l'envelliment actiu: ***“Sinceramente, sinceramente parece que lo que yo le he aportado a la sociedad en mi trabajo, desde los 14 años en que empecé a trabajar, parece que la sociedad me lo devuelve con la universidad. Si, sí, es así, es así, ¿eh? Yo lo siento así” (S01).***
- El contacte amb els joves universitaris es veu, i es viu, com a molt positiu. ***“A psicología, pues bueno, hem participat amb la gent jove que està estudiant Grau a la mateixa universitat. I ha sigut molt enriquidor, amb ells...” (S04).***

Resultats qualitatius

Relacions acadèmiques negatives

Relacionat amb l'objectiu 6:

- Són pocs els entrevistats que ha sentit emocions acadèmiques negatives i les situacions explicades no són de gran intensitat ni han fet replantejar a la persona la seva continuïtat als estudis: ***“En el comportamiento de los compañeros ha habido veces que no se ha tenido todo el respeto que se debería a los profesores, no irte de clase, cuchicheos. O está hablando un compañero y no se le deja, que tan importante es lo que dice el profesor que el compañero. Llegar tarde a clase, estar con el móvil... para mí es una falta de respeto al profesor” (S08).***
- S’ha expressat la tensió que pot derivar-se del fet que hi hagi nivells formatius molt diferents dins d’una aula: ***“...en el tema social és molt positiu que hi hagi molta gent de diferents edats, de diferents nivells culturals, de diferents classes socials.... Tot això, no? Això és molt positiu, però també és negatiu moltes vegades perquè clar... el professor si veu que la cosa no tira pues es queda cap allà baix i a la millor hi ha gent que vol anar més endavant i hi ha és que estan més endarrere i això sí que és una part, diguem, més complicada” (S04).***

Resultats qualitatius

- S'ha mostrat preocupació per si la universitat és prou conscient de les necessitats que està cobrint en aquest sector de la població, i demanen un major accés de les persones grans a la universitat: ***“Hay gente que se queja de que cuando era presencial no hay plazas para todos. Entonces hay muchas personas que se quedan fuera, porque la universidad no puede responder a la demanda [...] ¿Y entonces qué pasa?” (S18).***

Discussió: variables socio-demogràfiques

- **Edat:** a més edat (aquelles que tenen 76 o més anys), i més baix nivell acadèmic, majors canvis percebuts en el factor Social i en segon lloc en Salut, coincidint amb estudis precedents.
- **Gènere:** les dones perceben més beneficis a nivell de salut i a nivell social i els homes més reaccions afectives negatives, coincidint amb les diferències de gènere trobades amb l'estudi de Pérez-Albéniz, Cruz Navarro i Lucas-Molina (2015).
- **Nivell d'estudis previs:** qui més es beneficia són les persones que no en tenen, sent alhora el sector de la població on menys arriben aquests programes.
- **Any Inici:** a més anys que una persona fa que està matriculada, més beneficis hi percep, sobretot a nivell social, reduint l'aïllament.
- **Situació laboral:** les persones en situació de prejubilació i jubilació surten més beneficiades socialment que qui treballa, reafirmant-se en les entrevistes la necessitat d'omplir les hores lliures.

Discussió: Factors

- Els nostres resultats **avalen parcialment** la proposta proposada per Pérez-Albéniz et al. (2015) en relació als factors.

Salut:

- Poc rellevant el canvi en l'activitat física tot i que el fet d'anar a la universitat suposa certa mobilitat
- L'*agenda-teràpia* (concepte que inclou aspectes físics, cognitius, emocionals i socials) aporta un benestar global
- Millora subjectiva en la capacitat de memòria, coincidint amb els resultats de Triadó, Riera, Chamarro, Solé i Villar (2005).

Discussió: Factors

Factor Educatiu-Cultural:

- Factor puntuat més alt en el qüestionari. En les entrevistes, valorat igual que Salut.
- Diversitat de respostes en les entrevistes:
 - Molta satisfacció pel descobriment de l'oferta cultural del territori
 - Interès per conèixer allò sobre el que s'estudia: llocs o les obres culturals, musicals o pictòriques.
 - Increment de les activitats culturals extrauniversitàries.
 - Accés a la cultura online (pandèmia).
 - Hi ha un segment que expressa no haver augmentat el seu nivell d'activitats culturals més enllà de les ofertes per la universitat

Discussió: Factors

Afectivitat negativa:

- Els programes sèniors pràcticament no han comportat efectes negatius, coincidint el resultat amb altres autors/es (Lorenzo, 2002; Pérez-Albéniz, Pascual, Cruz y Lucas-Molina, 2015)
- Alguns efectes negatius deguts a dificultats de conciliació vida acadèmica i familiar.

Discussió: Factors

Factor Social:

- Segon factor més puntuat en el qüestionari.
- En les entrevistes s'evidencia que Factor social, Salut i Factor Educatiu-cultural s'entrecreuen mútuament, difícils separar-los en el discurs, sent el factor social l'eix vertebrador (més predominant): el Factor social té efectes positius en la afectivitat i en el manteniment de les capacitats cognitives, alhora que els efectes educatius incideixen tant en la cognició com en les relacions socials.
- Els programes sèniors són el principal eix de socialització que ofereix alternatives a altres espais segregats i només destinats a la gent gran. Ofereixen possibilitats de relació amb d'altres grups d'edat
- Aportacions socials que les pròpies persones grans incorporen a l'àmbit universitari:
 - augment de l'heterogeneïtat i la diversitat social;
 - contribució amb la seva experiència vital;
 - dinamització d'activitats universitàries;
 - lligam entre la universitat i l'entorn social.
- A nivell social, la participació reforça simbòlicament imatges positives de l'envelliment contraposades a l'estigma.

Discussió: Factors

Relacions acadèmiques negatives

- No s'evidencien problemes importants amb el professorat o amb la resta de l'alumnat.
- Preocupació per no poder continuar els programes.
- Els diferents nivells educatius previs són viscuts com una riquesa, però també com una dificultat.

Discussió: Impacte pandèmia

Impacte de la pandèmia

- Efectes negatius:
 - Disminució de la socialització i pèrdua de relacions.
 - Trencament de les rutines, afectant la pròpia cura personal i l'estat d'ànim.
 - Estrès degut a la migració a un sistema online de formació als recursos cognitius que ha suposat.
- Beneficis:
 - Coneixement i/o aprofundiment en el món de les noves tecnologies.
 - Augment de la motivació per a l'estudi.
 - Valoració molt positiva del manteniment dels programes formatius.
 - Reconeixement dels delegats/des com a pont entre alumnat i universitat.

Conclusions finals

- Els programes universitaris sèniors:
 - Trenquen amb el mite de la vellesa com etapa de la vida improductiva, sense possibilitats de seguir aprenent o de tenir creixement personal i reforcem l'envelliment actiu.
 - Acompleixen una funció social inclusiva retornant a les persones grans els seus drets de plena ciutadania, en concordança amb Fernández-García et al. (2014).
 - Retornen a la idea originària de la universitat lligada al plaer d'aprendre, el coneixement pel coneixement. Es viu com una il·lusió i una passió.
- Si es concep la universitat únicament com espai per als joves, s'invisibilitza la importància que té retornar a les persones grans tot allò amb el que han contribuït i contribueixen socialment.
- La societat ha de ser conscient de com s'afavoreix a la qualitat de vida de les persones grans a través de la formació sènior (Pérez-Albéniz, A.; Pascual, I; Cruz, M.; i Lucas-Molina, B., 2015),

Conclusions finals

- Els programes sèniors són beneficiosos a tots els nivells especialment en Factor educatiu-cultural, Factor social i Salut en concordança amb estudis de Pérez-Albéniz, Pascual, Cruz Navarro i Lucas-Molina (2015).
- La recerca aporta noves evidències empíriques a favor de les tres hipòtesis d'aquest estudi:
 - 1) les avantatges de l'educació durant el transcurs de tota la vida;
 - 2) el fet que els beneficis de l'educació tenen un impacte més enllà de l'adquisició de coneixements;
 - 3) la importància de l'activitat mental i física en la qualitat de vida de la gent gran.
- No només s'ha de mesurar per l'obtenció dels resultats que espera aconseguir el programa, sinó per tots els efectes inesperats o no programats que se'n deriven (Liberta, 2007).
- Els programes sèniors impartits per les universitats de la Xarxa Vives, compleixen amb escreix l'objectiu de dotar de formació i nous aprenentatges al seu alumnat (component educatiu-cultural).
- Tenen uns efectes beneficiosos en les àrees de salut i social i pocs efectes negatius que, a més, en cas de ser-hi són exògens als programes.

Recomanacions

- Consolidar la formació sènior en els programes formatius universitaris.
- Millorar el sistema de finançament (beques, subvencions, fraccionament del pagament dels crèdits...).
- Millorar la difusió dels programes sèniors tenint una perspectiva de gènere.
- Afavorir espais de relació intergeneracionals en el si dels propis programes sènior.
- Seguir potenciat les activitats extrauniversitàries.
- Augmentar l'oferta formativa tant en continguts com en places disponibles.
- Fomentar la participació dels estudiants sèniors dins dels òrgans de participació de la universitat.
- Introduir la perspectiva de gènere en les formacions i en les recerques dels programes sènior.
- Facilitar l'aprenentatge en eines digitals per pal·liar la bretxa digital.
- Consolidar la formació online i possibilitar l'elecció entre aprenentatge online i aprenentatge presencial.
- Divulgar la formació universitària sènior entre la població de menor nivell acadèmic.

Moltes gràcies per la vostra atenció

